

Intygsförfarande vid neuropsykiatrisk diagnos

Upplysningar till dig som önskar inkomma med kompletterande medicinsk information för att ompröva läkarbedömning vid Plikt- och prövningsverket

Om du har eller har haft adhd och vill ompröva den läkarbedömning som gjordes vid mönstringen kan du inkomma med ett läkarintyg till Plikt- och prövningsverket. Intyget ska utfärdas av specialistläkare i psykiatri. Du ansvarar själv för att boka tid och besöka sjukvården och står själv för eventuell kostnad för intyget.

Lämna informationen på nästkommande sidor till läkaren som ska utfärda ditt intyg.

Med vänlig hälsning

Försvarsmakten

Allmän information om mönstring, militär grundutbildning och krigsplacering.

Följande text avser att ge dig, som är intygsskrivande specialist i vuxenpsykiatri, en bakgrund till de krav som ställs Försvarsmaktens personal, såväl under grundutbildning i fredstid som i krigets förhållanden. Plikt- och prövningsverkets läkare deltar i tjänstbarhetsbedömningen för den sökande. Du ombedes, utifrån din specialistkompetens och utredningserfarenhet inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, bidra med ett psykiatriskt underlag till läkarbedömningen på Plikt- och prövningsverket.

Hur fungerar pliktprocessen?

Lagen om totalförsvarsplikt (1994:1809) anger att ”för värnplikt och civilplikt skall det antal totalförsvarspliktiga skrivas in som i krig behövs i Försvarsmakten och det civila försvaret eller för Försvarsmaktens fredstida beredskap. Ur varje befattningsgrupp skall *de som är bäst lämpade* skrivas in för tjänstgöring.”

Värnpliktiga genomför en grundutbildning med värnplikt som inkluderar en befattningsutbildning som värnpliktig i Försvarsmakten. De blir därefter krigsplacerade hos Försvarsmakten och kan med kontinuitet bli kallade till repetitionsutbildning. De ska även inställa sig hos Försvarsmakten om och när regeringen beslutar om höjd beredskap eller mobilisering. De krigsplacerade kan också i yttersta fall komma att delta i väpnad strid.

Hur bedöms lämpligheten?

Den sökande får inte ha sjukdom, funktionsnedsättning, brister i fysisk eller psykisk (inklusive kognitiv) kapacitet eller personlighet som gör att denne bedöms olämplig för sin befattning inom Försvarsmakten. Hälsotillståndet får inte vara av sådan art att den kan utgöra risk för den enskildes, medarbetares eller allmänhetens hälsa och liv, i övningar i fredstid, eller i väpnad strid i krigstid.

Den medicinska bedömningen inför mönstring genomförs på Plikt- och prövningsverket och inkluderar undersökning av fysiska förmågor såsom kondition och muskelstyrka, liksom psykologiska variabler såsom generell begåvning, psykisk funktionsförmåga samt befälslämplighet.

Läkarundersökningen hos Plikt- och prövningsverket syftar enbart till en tjänstbarhetsbedömning och någon psykologisk eller psykiatrisk utredningsverksamhet genomförs inte. Detta innebär att den medicinska och psykologiska bedömningen kan behöva kompletteras med information i form av intyg eller journalkopior samt läkemedelslista. Den sökande ansvarar själv att inkomma med kompletterande medicinsk information som gäller neuropsykiatriska diagnoser exempelvis F90.0 B (adhd) och F90.0C (add)

Bakgrund till de krav som ställs:

Mentala krav inom militär operationskonst:

I svensk militär operationskonst i försvar, fred och krig, ingår manövertänkande, uppdragstaktik, flexibilitet och integrationstänkande. Detta ställer särskilda kognitiva krav som kan bli utmanande för en individ med svårigheter utifrån mentaliseringsförmåga, uppmärksamhet eller hyperaktivitet/impulsivitet.

- Manövertänkande ställer krav på proaktiva handlingar.
- Flexibilitet kräver förmåga till omprövning av beslut och att snabbt utnyttja nya möjligheter som uppstår. Detta kan bli särskilt svårt för en individ med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning präglad av inflexibelt tänkande eller rutinbundenhet.
- Uppdragstaktik kräver social förmåga, kommunikativ fallenhet och mentaliseringsförmåga samt förmåga till perspektivtagning.
- Dessutom nyttjas också integrationstänkande, som kräver social förmåga och en blick för helhetsperspektiv. Därför kan det innebära svårigheter för en individ med extrem rutinbundenhet, eller svårigheter med uppmärksamhet eller ett begränsat arbetsminne.

Försvarsmaktens personal kommer att behöva följa rutiner och reglementen samt acceptera miljö och situationer, samt fungera trots osäkerheter. Initiativ, kreativitet och flexibilitet krävs på alla nivåer i organisationen.

I verksamheten ingår att vara aktiv med tung utrustning under perioder utan chans till vila och återhämtning. Påfrestningar kan utgöras av långa arbetspass inklusive nattskift, stress, psykiskt belastande situationer, oregelbundna måltider samt periodvis sömnbrist. Även under dessa förhållanden får neuropsykiatriska subkliniska skönheter inte riskera att bli funktionsnedsättande för individen eller innebära en risk för personen eller omgivningen. Personen måste t ex kunna behålla omdöme eller uppmärksamhet i kontakt med skarpa vapen eller att framföra fordon, över tid, i okänd miljö.

Mentala krav i krigstillstånd:

Vid bedömningen på Plikt- och prövningsverket ska impuls kontroll, koncentrationsförmåga, uppmärksamhet, omdöme samt eventuell tvångsmässig fixering beaktas. Dessutom ska förmågan att följa regler och förstå andras beteenden beaktas, då personen måste kunna genomföra väpnad strid eller agera i krig med beslutsfattande under stress, utan att utsätta sig eller andra för onödiga risker. Dessutom krävs en klinisk bedömning av eventuell sårbarhet kopplad till tidigare eller nuvarande komorbida tillstånd/diagnoser.

Förmågan att inhibera impulser i ett stressat krigstillstånd behöver värderas, då även etiska aspekter behöver följas utifrån krigets lagar, som har ett antal centrala principer om distinktion, proportionalitet, försiktighet och förbud mot att orsaka onödigt lidande och överflödigt skada, samt principen om ickediskriminering.

Viktigt är också kapaciteten att behålla sina förmågor över tid, dvs. uppvisa mental och fysisk uthållighet och kunna uthärda tillstånd och en miljö som är långt ifrån vardagen, 24 timmar om dygnet, under längre tidsperioder. Soldaten behöver kunna fungera i grupp samt behålla sin personliga integritet och mentala balans i krigets stress och kunna ”filtrera och stänga av massiva intryck”. Soldaten kan inte alltid ta ledigt för dagen och slappna av för återhämtning, vilket kan ske i fredstillstånd.

Individen behöver kunna ha förmågan till militär disciplin och inordna sig gemensamma ansvarskrav samt acceptera regler och order. Dessutom kunna visa förtroende för såväl kamrater som ledning, liksom att kunna sätta sig in i andras situation, dvs. uppvisa mentaliseringsförmåga.

Intygskrav vid neuropsykiatriska diagnoser

Viktigt att veta som intygsskrivande specialist i psykiatri:

Du skall ha god erfarenhet av utredning, behandling och uppföljning av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Du bör ha viss kunskap om vad militär grundutbildning innebär och de utmaningar som soldaten ställs inför i ett krigstillstånd, vilket denna skrift försöker förmedla.

Intygsskrivande specialist bör vara medveten om att det finns en risk för underrapportering av symptom eller funktionsnedsättning då motivationsgraden ofta är hög.

Vad ska framgå i intyget?

Ett intyg skall innehålla den information som krävs för att tjänstbarhetsbedömningen skall bli så korrekt som möjligt, och bör därför vara objektivt och neutralt. Det skall innehålla (checka av samtliga punkter):

- tidigare och aktuella diagnoser, inklusive ålder för diagnosticering
- psykiskt status
- sammanfattning av nuvarande och tidigare behandlingsinsatser
- utdrag ur läkemedelsförteckningen **för de senaste 12 månaderna**

Dessutom:

a) om personen tidigare haft diagnos men inte längre uppfyller kriterierna:

- personen skall intygas varit utan signifikant funktionsnedsättning sedan minst 1 år tillbaka samt utan behov av såväl centralstimulerande som icke-stimulerande medicinering
- av intyget skall framgå sedan hur länge personen (utan behov av tillfällig eller regelbunden medicinering) varit fri från funktionsnedsättning i livsmodaliteterna: arbetsliv/studier, vardagsliv (handla, tvätta, diska, städa, vara självständig och proaktiv i hushållets planering, skötsel samt egenvård inklusive hygien) samt fritid.

b) Om personen tidigare haft diagnos och fortfarande uppfyller kriterierna:

- Intyget skall verifiera frånvaro av signifikant funktionsnedsättning, utan behov av vare sig regelbunden eller tillfällig neuropsykiatriskt relaterad medicinering sedan minst ett år tillbaka
- Svårighetsgrad av den neuropsykiatriska funktionsnedsättningen, t.ex. adhd beskriv enl. DSM-5 i gradering: **lindrig**, **måttlig** eller **svår**, samt hur länge personen varit stabil i respektive funktionsnivå. Det skall specificeras inom vilka områden och aktiviteter i livsmodaliteterna arbetsliv/studier, vardagsliv och fritid som svårigheter förekommer.
- Ett validerat instrument (t.ex. DIVA eller SCID) rekommenderas användas för diagnostiskt stöd. Ev. frånvaro av ett validerat instrument skall motiveras i texten i intyget.